

KS. EUGENIUSZ STENCEL

Pelplin

PRZYGOTOWANIE RODZICÓW I CHRZESTNYCH W PARAFII DO CHRZTU ICH DZIECI

Chrzest św. zajmuje szczególne miejsce pośród innych sakramentów nie tylko z tej racji, że jest udzielany na wyraźne polecenie samego Chrystusa, ale dlatego, że jest on pierwszym sakramentem wprowadzającym do wspólnoty Kościoła i pozwalającym przyjmować inne sakramenty. W misterium chrztu św. dokonuje się pierwsze spotkanie człowieka z Bogiem w Chrystusie i Jego Kościele.

W pierwszych wiekach Kościoła, kiedy chrzest przyjmowali głównie dorośli albo nawet całe ich rodziny, sakrament ten poprzedzany był inicjacją chrześcijańską, czyli formacyjnym okresem przygotowania kandydatów, zwanym katechumenatem. Upowszechniona od V w. praktyka chrztu niemowląt sprawiła, że świadome uczestnictwo kandydatów w samym przygotowaniu do tego sakramentu stało się niemożliwe, dlatego zadanie to spoczęło na rodzicach i chrzestnych. Oni to uważani byli za przedstawicieli Kościoła, gwarantów wiary dziecka wyrastającej z wiary wspólnoty, w której dzieci były chrzczone¹. Doniosłość i znaczenie ich wiary szczególnie mocno były podkreślane, bowiem to oni zobowiązywali się dać dziecku chrześcijańskie wychowanie.

Wydane 15 V 1969 r. *Obrzędy chrztu dzieci*², które zgodnie z postulatami Soboru Watykańskiego II zostały dostosowane do rzeczywistej sytuacji niemowląt (por. KL 67), na nowo uwydatniają tę ważną rolę i obowiązki rodziców dziecka oraz rodziców chrzestnych, w których wierze udzielany jest

¹ Por. J. Charytąński. *Wychowanie świadomości chrztu*. W: *Nowe życie w Chrystusie. Materiały V Kursu homiletyczno-katechetycznego*. Red. S. Porębski. Warszawa 1973 s. 94.

² *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1987 (odtąd cytowane jako OCHD).

sakrament chrztu św. W związku z tym Wprowadzenie teologicznopastoralne do Obrzędów wielokrotnie akcentuje obowiązek przygotowania rodziców i chrzestnych do pełnienia posługi w sakramencie chrztu³ Przygotowanie to, będące konieczną ewangelizacją i mistagogiczną katechezą, jest wymagane najpierw dlatego, że chrzest jest sakramentem fundamentalnym dla pełnego wejścia w życie chrześcijańskie. Po wtóre zaś, że przy chrzcie niemowląt podmiotem świadomym i odpowiedzialnym jest nie chrzczone dziecko, lecz wspólnota Kościoła, w której wierze jest ono chrzczone. Tę wspólnotę szczególnie stanowią rodzice i chrzestni. Oni mają być przez duszpasterskie przygotowanie pobudzeni do prawdziwej i czynnej wiary, aby decyzja o chrzcie była odpowiedzią tejże wiary.

Zagadnienie przygotowania przedchrzcielnego rodziców i chrzestnych stanowi przedmiot troski Konferencji biskupów polskich, którzy w związku z wprowadzeniem nowych obrzędów chrztu wydali specjalny list⁴ oraz przygotowali stosowną instrukcję duszpasterską⁵. Sprawa ta stała się także przedmiotem troski Kościołów lokalnych, w których pojawiły się odpowiednie pouczenia, wskazania czy instrukcje. Są one odpowiedzią na liczne problemy pastoralne z jakimi spotykają się duszpasterze, a wśród nich: brak religijnej formacji rodziców, niewłaściwy wybór chrzestnych, traktowanie chrztu jako magicznego znaku mającego uchronić dziecko przed niebezpieczeństwami oraz brak uświadomionej odpowiedzialności za ten sakrament i konieczności wychowania dzieci w wierze.

I. WYMOGI I ZADANIA STAWIANE RODZICOM PRZY CHRZCIE DZIECI

Z porządku natury wynika, że przy chrzcie zadania i czynności rodziców dziecka są ważniejsze niż zadania chrzestnych, dlatego do nich przede wszystkim odnosi się to wszystko, co dotyczy wiary i chrześcijańskiego życia nowo ochrzczonych dzieci⁶. Rodzice winni być ludźmi głęboko wierzącymi, dającymi rzeczywiste gwarancje chrześcijańskiego wychowania swoich dzieci. W ramach przygotowań przed chrztem św. rodzice powinni poznać teologię tego sakramentu oraz sposób ich udziału w samym obrzędzie. Najważniejszy

³ Por. OCHD. Wprowadzenie ogólne 3, 7; 13, 14; OCHD. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne 5, 7, 8, 27.

⁴ *List pasterski biskupów polskich w sprawie wprowadzenia nowych „Obrzędów chrztu dzieci”* „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 38:1973 s. 78-81.

⁵ Instrukcja duszpasterska o udzielaniu sakramentu chrztu św. dzieciom. „Orędownik Diecezji Chełmińskiej” 28:1977 s. 377-381.

⁶ OCHD. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne 5.

jednak cel tego przygotowania rodziców to ożywienie i pogłębienie ich wiary, zwłaszcza w odniesieniu do sakramentu chrztu i wynikających zeń zobowiązań, gdyż w tej wierze udzielany jest sam chrzest⁷. Rodzice mają uświadomić sobie szczególne posłannictwo wychowawców w wierze w stosunku do dziecka już w czasie przygotowania do obrzędu chrztu. Mają to uczynić kierując się własną znajomością prawd wiary albo przy pomocy przyjaciół i innych członków wspólnoty oraz duszpasterzy. Ci ostatni powinni zebrać większą liczbę rodzin, by przygotować je do zbliżającego się obrzędu przez duszpasterskie pouczenie i wspólną modlitwę⁸. Także nowy Kodeks Prawa Kanonicznego (kan. 851) wymaga od rodziców, aby byli należycie pouczeni o znaczeniu tego sakramentu i o związanych z nim obowiązkach. W tym celu proboszcz parafii winien osobiście lub przez innych zatroszczyć się, ażeby rodziców właściwie przygotować pasterskimi pouczeniami, a także wspólną modlitwą, zbierając razem po kilka rodzin, oraz gdy to możliwe, składając im wizytę.

Obrzędy chrztu dzieci kładą silny nacisk na obecność i uczestnictwo rodziców dziecka w sprawowaniu sakramentu chrztu⁹. W zasadzie zarówno matka, jak i ojciec powinni uczestniczyć w chrzcie swego dziecka, nawet wtedy, gdy jedno z nich jest niewierzącym lub nie jest katolikiem. Ważne jest jednak, by strona niekatolicka czy niewierząca nie sprzeciwiała się wychowaniu dziecka w wierze katolickiej. Zadaniem rodziców dziecka po chrzcie jest wychowanie go w wierze i moralności chrześcijańskiej, co wyraża się w obowiązku doprowadzenia go do poznania Boga, przygotowania do przyjęcia bierzmowania i uczestnictwa w Eucharystii. Pomoc rodziców w procesie wychowania religijnego dzieci jest niezbędną i niezastąpioną. Zmierza ona do tego, by dzieci doprowadzić do poznania planu Bożego tak, by mogły one w końcu same potwierdzić i przyjąć wiarę, w której zostały ochrzczone. Dziecko opiera się na wierze rodziców tak długo, dopóki nie dojdzie samo do wiary osobistej. Dlatego tak ważny w wychowaniu dziecka w wierze jest osobisty, dobry przykład rodziców i życie zgodne z rzeczywistością chrztu. Na tym tle jawi się szczególnie trudny problem pastoralny, nierzadko zdarzający się w praktyce. Chodzi tu o sytuację, gdy o chrzest dla swego dziecka proszą rodzice oziębli w wierze, ludzie słabo wierzący i tylko okazjonalnie praktykujący, lub nawet rodzice niechrześcijańscy, którzy powodują się nie motywami wiary, ale zwyczajem, presją rodzinną lub społeczną, czy innymi racja-

⁷ *Obrzędy sakramentu chrztu*. Red. H. Sobeczko. Opole 1983 s. 7.

⁸ OCHD. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne 5.

⁹ Tamże. Por. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary na temat chrztu dzieci z 20 X 1980. PPK t. 12 z. 2 s. 298 nn.

mi konwencjonalnymi. Co do takich rodziców rodzi się uzasadniona wątpliwość, czy zapewnią oni dziecku chrześcijańskie wychowanie w wierze Kościoła, aby ono samo w końcu mogło potwierdzić wiarę, w której zostało ochrzczone. Rodzice tacy nie mogą również szczerze pełnić swoich funkcji liturgicznych w obrzędzie chrztu i wyznać wiarę, gdyż jej nie mają, nie mówiąc o właściwej formacji religijnej. W tej sytuacji rodzi się słuszne pytanie, czy dzieciom takich rodziców należy udzielać sakramentu chrztu? Problem ten rozstrzyga list Kongregacji Nauki Wiary¹⁰. Postanowienia w nim zawarte odnoszą się do rodziców niechrześcijańskich lub chrześcijan niepraktykujących, do których należą poligamiści, konkubinariusz, prawowici małżonkowie, którzy zaniechali wszelkich praktyk religijnych lub ci, którzy proszą o chrzest swych dzieci ze względu na społeczny konwenans¹¹. Oni wszyscy muszą być świadomi wagi obowiązku zaciąganego w związku z chrztem. Kościół bowiem tylko wtedy może zadośćuczynić prośbie takich rodziców, gdy uzyska od nich albo od chrzestnych zapewnienie, czyli gwarancję, że ochrzczone dziecko zostanie wprowadzone w świat wiary, że będzie wychowane w wierze chrześcijańskiej, że istnieją osoby przejmujące na siebie ścisły obowiązek budzenia w dziecku świadomej wiary. W przeciwnym wypadku chrzest byłby obrzędem o znamionach działania rytualistycznego¹². Jeśli natomiast takich gwarancji nie ma, chrzest trzeba odłożyć, utrzymując jednak kontakt z rodzicami, aby jeśli to możliwe, zostały spełnione warunki konieczne do udzielenia chrztu. Można też zaproponować zapisanie dziecka do chrztu w późniejszym czasie.

Podobnie ujmuje to zagadnienie Synod Szwajcarski z 1974 roku, który stwierdził: „Jeśli okaże się, że prośba o chrzest nie jest motywowana wiarą, lecz zwyczajami lub podobnymi racjami, trzeba próbować wyjaśnić rodzicom związek między chrztem a ich własną wiarą. Jeśli to okaże się nieskuteczne – trzeba chrzest odłożyć. O ile to możliwe decyzję o chrzcie lub o jego odłożeniu winien ksiądz podejmować wspólnie z rodzicami i nigdy nie powinien odmawiać chrztu definitywnie”¹³. To stanowisko Kościoła zostało później przypomniane i wyczerpująco uzasadnione we wspomnianej już Instrukcji Kongregacji Wiary o chrzcie dzieci z 20 X 1980 r. Określa ona, że odłożenie chrztu w czasie ma charakter pedagogiczny i zmierza do tego, by rodzina zgodnie ze swoim stanem pogłębiła wiarę lub stała się bardziej

¹⁰ „Notitiae” 61:1971 s. 64-73. Tłum. polskie w: CT 43:1973 f. 1 s. 75.

¹¹ Tamże.

¹² J. M a r i a ń s k i. *Rytuał chrztu w świadomości katolików polskich*. W: *Rytuał religijny w rodzinie*. Red. W. Piwowarski, W. Zdaniewicz. Warszawa-Poznań 1988 s. 127.

¹³ *Documentation Catholique* 1654 s. 490. Cyt. za: M. C z a j k o w s k i. *Dlaczego chrzczymy dzieci?* WDr 1978 nr 6 s. 13-14.

świadoma swoich obowiązków¹⁴. Realna ocena poszczególnych przypadków winna być dokonywana w duszpasterskiej rozmowie między kapłanem i rodziną. Zwłaszcza o decyzji dotyczącej odłożenia chrztu powinno się też zadecydować po głębszej refleksji razem z rodzicami dziecka. Zawsze przy tym trzeba tak działać, by nie pozostało przekonanie, iż w ogóle odmawia się udzielenia chrztu¹⁵. Nie powinno się w takiej sytuacji tracić zwłaszcza pastoralnego kontaktu z rodzicami, lecz stwarzać okazję i warunki przez różne spotkania do pogłębienia lub odzyskania przez nich wiary¹⁶. W odniesieniu do rodziców niewierzących lub wierzących, ale nie spełniających wymaganych warunków, trzeba się wystrzegać zbytniej surowości i kategorycznej odmowy chrztu, jak i postawy nadmiernie liberalnej, tolerancyjnej, która nadużywa przekonania o „wszechmocnym działaniu łaski chrztu”¹⁷. Stawianie pewnych warunków, których spełnienia wymaga się od rodziców, ma ich doprowadzić do odpowiedzialnej prośby o chrzest ich dziecka.

II. WYMOGI I ZADANIA STAWIANE RODZICOM CHRZESTNYM

Podkreślenie roli rodziców naturalnych przy chrzcie dziecka nie pomniejsza roli rodziców chrzestnych, którzy powinni być obecni przy chrzcie jako urzędowi przedstawiciele społeczności wierzących, przyjmującej dziecko do swego grona. Reprezentują oni Matkę Kościół, który w ich osobach przejawia macierzyńską troskę i opiekę całej wspólnoty nad ochrzczonym dzieckiem. W imieniu całej społeczności chrzestni powinni przede wszystkim troszczyć się o rozwój wiary dziecka poprzez dawanie świadectwa swoim życiem chrześcijańskim. Rola rodziców chrzestnych w stosunku do zasadniczej funkcji rodziców naturalnych jest pomocnicza, chrzestni jednak wyrażają gotowość pomagania rodzicom w wypełnianiu ich obowiązków¹⁸. W przypadku, gdy rodzice naturalni są mało praktykującymi czy obojętnymi religijnie, stanowisko rodziców chrzestnych nabiera pierwszorzędnego znaczenia, mianowicie zapewniają oni dziecku chrześcijańskie wychowanie.

¹⁴ Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary s. 323.

¹⁵ H. D o b i o s c h. *Wspólnota parafialna a przekaz wiary posoborowego duszpasterstwa*. Mps. Augsburg [b.r.w.] s. 11.

¹⁶ Por. W. D a n i e l s k i. *V symposium pastoralno-liturgiczne w Krościenku n/ Dunajcem*. CT 45:1975 f. 2 s. 92.

¹⁷ W. D a n i e l s k i. *Dyrektorium duszpasterskie Episkopatu Francji o chrzcie dzieci z 1965 r.* RBL 25:1972 s. 138-140; por. Cz. K r a k o w i a k. *Doświadczenia duszpasterskie z odnowy liturgii chrztu we Francji*. AK 70:1977 t. 88 s. 234-241.

¹⁸ OCHD. Wprowadzenie ogólne 8.

W związku z tak określonymi zadaniami chrzestnych, zrozumiałymi stają się wymagania stawiane tym, którzy tę funkcję mają spełniać. *Obrzędy chrztu dzieci* określają, że do przyjęcia zadania chrzestnego może być dopuszczony ten, kto:

1. Został wyznaczony przez przyjmującego chrzest lub przez jego rodziców, albo przez tego, kto ich zastępuje, a gdy go nie ma, przez proboszcza lub szafarza chrztu i ma wymagane kwalifikacje oraz intencję pełnienia tego zadania;

2. Jest wystarczająco dojrzały do pełnienia tego zadania, tzn. ukończył szesnaście lat;

3. Przyjął trzy sakramenty wtajemniczenia: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię oraz prowadzi życie zgodne z wiarą i z zadaniem, jakie ma pełnić;

4. Nie jest ojcem ani matką przyjmującego chrzest;

5. Jest jednym chrzestnym lub jedną chrzestną, chyba że dopuszcza się parę chrzestnych;

6. Należy do Kościoła katolickiego i prawo nie zabrania mu pełnienia zadań chrzestnego. Jeżeli rodzice przyjmującego chrzest wyrażą takie życzenie, obok chrzestnego katolika (chrzestnej katoliczki) można dopuścić jako chrześcijańskiego świadka chrztu człowieka ochrzczonego i wierzącego w Chrystusa, ale nie należącego do wspólnoty katolickiej¹⁹

Wymogi te wskazują jasno, że powinno się stanowczo zerwać ze zwyczajem wybierania na chrzestnych ludzi przypadkowych lub przygodnych, kierując się względami towarzyskimi czy wyłącznie świeckimi²⁰. Nie wolno na chrzestnych prosić ludzi niepraktykujących i niewierzących. Chrzestni bowiem w czasie obrzędów mają prosić o chrzest dla dziecka jako znak wiary. Powinni oni też otwarcie wyznać swoją wiarę i przyrzec troskę oraz pomoc przy wychowaniu religijnym dziecka nowo ochrzczonego. Prośenie na chrzestnych ludzi obojętnych religijnie, czy takich, którzy nie mogą szczerze złożyć prawdziwego wyznania wiary, jest sprzeczne z chrztem jako sakramentem wiary.

W świetle wskazań Episkopatu Polski nie wolno dopuszczać do pełnienia posługi chrzestnego osób żyjących w niesakramentalnym związku małżeńskim oraz młodzieży nieuczęszczającej na katechizację²¹. Jednym z zasadniczych wymogów stawianych rodzicom chrzestnym jest także właściwe ich przygo-

¹⁹ OCHD. Wprowadzenie ogólne 10.

²⁰ Z. N a r e c k i. *Chrzest święty w rodzinie. Uwagi pastoralno-ewangelizacyjne*. W: *Rytuał religijny w rodzinie* s. 183-184.

²¹ Instrukcja duszpasterska Episkopatu Polski s. 382.

towanie do pełnienia przez nich funkcji²². Formacja taka może się odbyć w różny sposób: albo przez katechizację przedchrzcielną odbywaną razem z rodzicami dziecka, albo przy udziale jakiejś gorliwej rodziny katolickiej. Tematyka takich spotkań obejmuje różne problemy wiary i życia chrześcijańskiego. Udział w tego typu naukach czy konferencjach daje możliwość lepszego przeżycia uroczystości chrztu, pogłębia świadomość podjętych zobowiązań wobec ochrzczonego i odpowiedzialność za jego religijne wychowanie.

III. ORGANIZACJA PRZYGOTOWANIA RODZICÓW I CHRZESTNYCH W PARAFII DO CHRZTU ICH DZIECI

Troska o właściwe przygotowanie rodziców i chrzestnych musi rozpocząć się już w starszych klasach szkoły średniej i w ramach spotkań z narzeczonymi, gdy w grupach przygotowują się do zawarcia małżeństwa²³. **K a t e c h e z a p r z e d m a ł ż e ń s k a** ma przygotować intelektualnie i moralnie do zadań w małżeństwie i rodzinie, do podjęcia przyszłych obowiązków jako rodziców. Ma też zmierzać do tego, by solidnie przygotować przyszłych rodziców i chrzestnych do właściwego, świadomego przeżywania i udziału w obrzędach chrztu św. przez ukazanie im wielkości i znaczenia tego sakramentu. Trzeba również omówić problem wiary, życia łaski, przynależność do Chrystusa i Kościoła, moralny sens udziału w zmartwychwstaniu Chrystusa i odpowiedzialność za wiarę i wychowanie dziecka. Katecheza przedmałżeńska jest okazją, by pouczyć o właściwym wyborze rodziców chrzestnych, o wymogach i zadaniach, jakie się im stawia.

Inną formą dalszego przygotowania rodziców i chrzestnych są: nauki rekolekcyjne, homilie wielkopostne, kazania okresu paschalnego, konferencje na spotkaniach z rodzicami dzieci szkolnych i młodzieży.

Jedną z wielu form oddziaływania duszpasterskiego przed udzielaniem sakramentu chrztu św. jest **l i s t s k i e r o w a n y d o r o d z i c ó w i c h r z e s t n y c h** oraz do matki oczekującej dziecka. List, przesłany rodzicom i przyszłym chrzestnym lub wręczony jako lektura w czasie zgłoszenia dziecka do chrztu w kancelarii parafialnej bądź podczas konferencji przedchrzcielnej, jest okazją do pogłębienia świadomości chrztu, stanowi dobry materiał do osobistej refleksji i przemyśleń. Powinno przebijać

²² OCHD. Wprowadzenie ogólne 7, 9; por. OCHD. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne 6, 7.

²³ Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary s. 324.

przez niego szczere, ojcowskie zatroskanie o dobro duchowe dziecka, jak i tych, którzy uczestniczą w posłudze sakramentu chrztu św. Pierwsza część listu winna być skierowana do rodziców dziecka i zawierać życzenia i gratulacje od duszpasterza i wspólnoty parafialnej, z wyrazem radości z faktu przyjścia na świat dziecka, które przez udział w sakramencie odrodzenia ma stać się chrześcijaninem. List duszpasterski zwraca także uwagę na obowiązki rodziców i zachęca ich do głębszego przeżycia chrztu tak w kościele, jak i podczas uroczystości domowej²⁴. Powinno być w nim zawarte zaproszenie do żywego, pełnego i czynnego uczestnictwa w liturgii chrzcielnej poprzez właściwe przygotowanie w sakramencie pojednania i komunii św. W liście kieruje się także specjalne słowa do rodziców chrzestnych. Ten ostatni wątek może stanowić treść odrębnego listu²⁵. Ma on pomóc chrzestnym uświadomić sobie ich wielką rolę i odpowiedzialność. Treść listu może też stanowić zachętę do doskonalenia swego życia przez zrozumienie ich roli i zadań. Na końcu celowe i uzasadnione będzie przypomnienie rodzicom i chrzestnym o obowiązku udziału w katechezach chrzcielnych. Także *List do młodych matek*²⁶ autorstwa ks. W. Schenka jest dobrą propozycją i sugestią, którą można by włączyć w duszpasterskie oddziaływanie.

Przed przystąpieniem do udzielania sakramentu chrztu św. konieczne jest spotkanie z rodzicami dziecka. Dokonuje się ono podczas z g ł o s z e n i a d z i e c k a d o c h r z t u ś w. w kancelarii parafialnej. Odpowiednio wczesne zgłoszenie dziecka do chrztu ma na celu uniknięcie lub zażegnanie zdrażnień, jakie niekiedy powstają, gdy duszpasterz zostanie w ostatniej chwili postawiony wobec faktu, np. nieodpowiedniego wyboru chrzestnych. To pierwsze spotkanie z rodzicami zgłaszającymi dziecko do chrztu jest niezwykle ważne, stąd nie może odbywać się tylko na jakiejś płaszczyźnie administracyjnej, ale winno być duszpasterskim, serdecznym kontaktem, pełnym taktu, szczerego zatroskania oraz życzliwości, dzięki czemu będzie można poznać życie religijne rodziców i motywację ich próśby o chrzest. Powinno ono uświadomić rodzicom znaczenie i odpowiedzialność za chrzest, wzbudzić refleksję nad ich rolą wychowawczą i być krokiem ku pogłębieniu ich wiary. To spotkanie, mające jakby charakter skrutinium, może stanowić okazję do duszpasterskiego potraktowania specjalnych sytuacji, w jakich znajdują się oni aktualnie. Czasem będą to samotne matki, czasem

²⁴ *List duszpasterski do rodziców i chrzestnych*. AK 57:1965 t. 68 s. 218-219; por. W. Schenk. *List duszpasterza do rodziców i chrzestnych dziecka*. W: *Wprowadzenie do liturgii*. Red. F. Blachnicki, W. Schenk. Poznań 1967 s. 376-377; *List księdza proboszcza do rodziców*. Częstochowa 1975.

²⁵ Por. *List do ojca chrzestnego*. „Materiały Problemowe” 18:1986 s. 71-73.

²⁶ *Obrzędy sakramentu chrztu św.* Red. H. Sobeczko. Opole 1983 s. 37-38.

rodziny rozbite czy rozwiedzione, czasem wręcz niewierzące. W tych szczególnych wypadkach jawi się konieczność podtrzymywania więzi z tymi ludźmi i zaradzania ich duchowym potrzebom.

Niezbędnym wymogiem związanym z celebracją sakramentu chrztu św. staje się duszpasterskie pouczenie, czyli regularna organizacja k a t e c h e - z y p r z e d c h r z c i e l n e j, którą duszpasterze mają prowadzić przed zbiorowym udzielaniem chrztu dzieciom. Wprawdzie *Obrzędy chrztu dzieci* mówiąc o pouczeniu i przygotowaniu rodziców i chrzestnych nie nazywają go ani katechezą, ani nauką przedchrzcielną, wydaje się jednak, że nazwa ta ma swoje uzasadnienie, ponieważ ta właśnie forma katechetyczna zmierza do tego, by u ludzi wiara oświecona nauką stawała się żywą, wyraźną i czynną, to zaś jest główny i zasadniczy cel katechezy z racji przyjmowania sakramentów. Termin „katecheza chrzcielna” jako duszpasterskie spotkanie z rodzicami i chrzestnymi występuje w Instrukcji duszpasterskiej Episkopatu Polski. Spotykamy też w literaturze teologicznej inne propozycje, aby określenie „katecheza chrzcielna” czy „katecheza przedchrzcielna”²⁷ zastąpić nazwą „rozmowa wychowawczo-duszpasterska z rodzicami na temat chrztu”²⁸ lub „konferencja przygotowawcza”²⁹ Wspomniana Instrukcja zarządza, aby przygotowanie dla rodziców i chrzestnych odbywało się regularnie „w parafiach większych (powyżej 5 tys.). Same katechezy przygotowujące do chrztu powinny być prowadzone systematycznie co tydzień, w ustalony dzień i o stałej godzinie. W parafiach mniejszych katechezy przygotowujące należy prowadzić stosownie do potrzeb, a zwłaszcza przed świętami Wielkanocnymi i Bożym Narodzeniem”³⁰.

Kościół polski dopracował się już pewnych form katechezy chrzcielnej i tego typu stała katecheza jest realizowana w poszczególnych parafiach dla rodziców i chrzestnych, których dzieci mają przyjąć chrzest. Wśród bloków tematycznych proponowanych w pomocach duszpasterskich dla prowadzących katechezę chrzcielną należy wyróżnić pouczenia o charakterze teologicznym, prawno-liturgicznym oraz zwracające uwagę na właściwy chrześcijański klimat wychowawczy i zdrową atmosferę domu rodzinnego. Jest to zgodne z postulatami Instrukcji duszpasterskiej stwierdzającej, że katechezy chrzcielne winny udzielać odpowiednich pouczeń o misterium chrztu, wprowadzeniu dziecka w życie wiary, o roli apostołskiego przykładu rodziców i chrzestnych, i o samej

²⁷ *Pouczenie diecezjalnej komisji liturgicznej o odnowionych „Obrzędach chrztu dzieci”* „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej” 28:1973 s. 38-41.

²⁸ W. P l u t a. *Chrzest święty. Pomoce duszpasterstwa sakramentalnego w parafii*. Gorzów 1985 s. 18.

²⁹ B. M o k r z y c k i. *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*. Warszawa 1983 s. 230.

³⁰ Instrukcja duszpasterska Episkopatu Polski s. 380.

liturgii tego sakramentu³¹. Mówiąc o misterium chrztu, katecheza przybliży wiernym autentyczną teologię chrztu. Powinny się w niej znaleźć takie zagadnienia, jak: chrzest jako sakrament wiary, chrzest włączeniem w Paschę Chrystusa, chrzest bramą wprowadzającą do wspólnoty Kościoła, chrzest włączeniem w posługi Chrystusa Kapłana, Proroka i Króla³². Poruszając sprawę wychowania dziecka w wierze, katecheza uświadamia rodzicom zobowiązania moralne, jakie płyną z tego sakramentu i odpowiedzialność, jaką podejmują wobec Boga i dzieci za ich religijne wychowanie. Wreszcie katecheza zaznajamia z obrzędami chrztu, ich przebiegiem, wyjaśnia znaczenie poszczególnych symboli liturgicznych i czynności oraz przygotowuje do aktywnego i owocnego uczestnictwa w obrzędach³³. Znaki i symbole muszą stać się czytelne dla obecnych. W przeciwnym razie istnieje niebezpieczeństwo, że uczestnicy obrzędu staną się biernymi widzami oglądającymi „przedstawienie”, nie zaś czynnymi, współdziałającymi członkami wspólnoty, przeżywającymi wartości zawarte w symbolach i otwartymi na konsekwencje płynące z tego sakramentu³⁴. Stąd należałoby dla rodziców i jeśli to możliwe, także dla chrzestnych, zorganizować osobne spotkanie wraz z praktycznymi ćwiczeniami, które pomogą im przez pełnienie posług liturgicznych zaangażować się w celebrację liturgii chrzcielnej i świadomie ją przeżyć.

Gdy chodzi o metodę katechezy chrzcielnej, to należałoby unikać suchego przedstawiania samej doktryny związanej z tym sakramentem lub czysto teoretycznego tylko przekazu prawd wiary. Nie może to być nauka informacyjno-instruktażowa. Katecheza winna być wyprowadzeniem wniosków wypływających z obficie podanej doktryny opartej na materiale biblijnym i liturgiczno-modlitewnym³⁵. Wzorem jest tu żywy, autentyczny kerygmat apostołski, odpowiadający na zasadnicze egzystencjalne pytania słuchaczy. Dlatego w katechezie dobrze jest wyjść z różnorodnych doświadczeń rodziców. Do głosu musi dojść konkretna egzystencjalna sytuacja rodziców nabrzmiała otwartymi pytaniami, którą to sytuację wyjaśnia się słowem wiary.

Trudność w przeprowadzaniu katechez chrzcielnych stanowi osamotnienie duszpasterza. Tymczasem *Obrzędy chrztu dzieci* wyraźnie domagają się, aby w przygotowaniu do tego sakramentu współpracowali z kapłanami także wła-

³¹ Tamże s. 380.

³² Por. E. S t e n c e l. *Przygotowanie rodziców i chrzestnych do sprawowania posługi w sakramencie chrztu św. w świetle „Obrzędów chrztu dzieci” i pastoralnej praktyki Kościoła w Polsce*. Lublin 1988 (mps BKUL) s. 69-83.

³³ Por. *Nowy obrzęd chrztu dzieci. Materiały pomocnicze*. Warszawa 1973.

³⁴ M a r i a ń s k i. *Rytuał chrztu* s. 116.

³⁵ P l u t a. *Chrzest święty* s. 1.

ściwie przygotowani ludzie świeccy, np. katecheci, asystenci pastoralni, młodzi rodzice³⁶. Im także należy zlecać przygotowanie przed chrztem, zwłaszcza gdy chodzi o przekaz treści formacyjno-wychowawczych. W niektórych parafiach próbuje się włączać do spotkań z rodzicami przed chrztem tych rodziców, którzy mają już poza sobą doświadczenia związane z chrztem swoich dzieci. Mogą oni jako ludzie żywej wiary wnieść bardzo wiele w takie przygotowanie do chrztu i życia w wierze. Pomoc formacyjno-wychowawcza wobec rodziny leży w gestii apostołatu i duszpasterstwa specjalnego, w którym działają zwłaszcza ludzie świeccy. W większych parafiach angażuje się do przygotowania przedchrzcielnego zespoły ewangelizacyjne lub przedstawiciele ruchów eklezjalnych, którzy wraz z kapłanem przygotowują konferencje przed chrztem, wykorzystując do tego celu osobiste świadectwa, filmy. Szczególnej troski i zainteresowania wymagają rodzice oziębli i obojętni religijnie oraz rodzice tych dzieci, które z różnych przyczyn nie zostały ochrzczone. Chodzi o to, aby mieli oni kontakt z żywym środowiskiem wiary³⁷. W takiej sytuacji wysuwa się postulat, aby w parafii skontaktować ze sobą rodziny o wierze słabej z rodzinami, które na serio usiłują realizować Ewangelię³⁸. Tego rodzaju katechumenat mający za zadanie, przy udziale gorliwych religijnie rodzin, stopniowo włączyć w relację z Kościołem rodziny zaniedbane, dawać świadectwo życia chrześcijańskiego i rozwijać wiarę, od dawna jest realizowany w Kościele na Zachodzie i przynosi zadowalające owoce, gdy chodzi o przygotowanie do chrztu św.³⁹

Angażowanie świeckich przedstawicieli parafii oraz rozmaitych wspólnot do ewangelizacji chrzcielnej to jeszcze nie w pełni wykorzystane możliwości, jakimi dysponuje parafia, to problem zaledwie zacząty w praktyce Kościoła Polskiego, wymagający jednak zmiany mentalności wśród duchowieństwa.

Wypróbowanym sposobem w wielu ośrodkach parafialnych jest dostarczanie słuchaczom, po katechezie, powielonego konspektu katechezy jako materiału do przemyślenia wraz z zachętą do odbycia spowiedzi św. i udziału w maszach św. wieczorem tygodnia poprzedzającego udzielenie chrztu.

Wydaje się też, że przygotowanie rodziców i chrzestnych ograniczające się tylko do jednej katechezy przedchrzcielnej jest już dziś nie do pomyślenia. Zostanie zagubiony wówczas zasadniczy cel katechezy – wprowadzenie słu-

³⁶ Por. OCHD. Wprowadzenie ogólne 7, 15.

³⁷ D. Z i m o Ń. *Chrzest w sytuacji kryzysu wiary w rodzinie*. AK 70:1970 t. 88 s. 221.

³⁸ Tamże s. 223; por. W. D a n i e l s k i. *Chrzest a katechumenat*. AK 70:1977 t. 88 s. 292; t e n ż e. *Liturgia w życiu rodziny*. W: *Rytuał religijny* s. 146-147.

³⁹ Por. D a n i e l s k i. *Dyrektorium duszpasterskie* s. 138-140; K r a k o w i a k. *Doświadczenia duszpasterskie z odnowy liturgii chrztu we Francji* s. 234-241; D o b i o s c h. *Wspólnota parafialna* s. 10-14.

chaczy w bliski, osobisty i zażyły kontakt z Chrystusem. Nie przewycięży się również pokutującej wciąż formalistycznej powierzchowności i bezdusznego rytualizmu w udzielaniu chrztu. Właściwie natomiast przemyślane i przeprowadzone we współpracy duszpasterza z członkami wspólnoty parafialnej, regularne katechezy chrzcielne dla rodziców i chrzestnych, pomogą im nie tylko lepiej przygotować się do samej uroczystości chrztu, ale żyć na co dzień świadomością tego sakramentu. Katecheza chrzcielna jest tu wielką szansą duszpasterską.

Obrzędy chrztu dzieci zachęcają proboszcza lub jego współpracowników do **z ł o ż e n i a w i z y t y r o d z i c o m d z i e c k a**. Ta duszpasterska wizyta w domu dziecka może być ogromnie pomocna w poznaniu spraw rodzinnych i problemów religijnych rodziny. W bezpośredniej rozmowie z rodzicami można poruszyć sprawę przygotowania uroczystości chrzcielnej, sprawę sytuacji domowej, zawodowej, wychowawczej rodziny. W niektórych parafiach będzie to niemożliwe, aby sam duszpasterz spełnił ten postulat wobec innych rozlicznych zajęć, zwłaszcza jeśli jest sam. Dlatego ważną funkcję ewangelizacyjną z ramienia parafii mogą w tym zakresie pełnić świeccy katolicy zrzeszeni w różnych ruchach religijnych, zespołach parafialnych i wspólnotach, np. oazowych, neokatechumenalnych, zrzeszających rodziny. Jako reprezentanci proboszcza i parafii odwiedzają oni przed lub po chrzcie rodzinę nowo ochrzczonego, niosąc błogosławieństwo, okazując zainteresowanie, oferując dyskretnie potrzebną dla rodziny pomoc. Jest to miły gest, szczególnie wzruszający rodziców, gdy pomoc ta przychodzi w duchu szczerości, życzliwości i miłości. Zwyczaj odwiedzin i niesienia pomocy przez kapłana i świeckich, posiadający różnorodny wyraz i niosący treści religijno-eklezyjalne i w ogóle chrześcijańskie, powinien być upowszechniany i tak ubogaczany, aby najwymowniej świadczył o trosce parafii o jej nowo ochrzczonego członków.

Na koniec kilka słów na temat przygotowania duchowego rodziców i chrzestnych do pełnienia posługi w sakramencie chrztu św. Udział w obrzędzie chrztu wymaga świadomego i czynnego włączenia się w sprawowane misterium. Dlatego bezpośrednie przygotowanie do tego sakramentu w czasie liturgii chrzcielnej obejmuje przede wszystkim pokutę i Eucharystię dla rodziców, chrzestnych i wszystkich uczestników liturgii. Szczególnym wyrazem miłości i pomocy, do której ma prawo niemowlę, jest udział w Eucharystii wraz z przyjęciem komunii św. Winni do niej przystąpić rodzice, chrzestni i pozostali uczestnicy tej ceremonii. Stąd trzeba ich zachęcić do wcześniejszego wyznania się. Wprawdzie Instrukcja duszpasterska sugeruje, iż wskazane jest, aby rodzicom i chrzestnym podczas zgłoszenia dziecka do chrztu wręczyć kartki do spowiedzi wraz z informacją o katechizacji

przygotowawczej, wydaje się jednak, że tego typu formalistyka i administracyjno-kościelne metody nie odnoszą pożądanych skutków, a niejednokrotnie budzą u wiernych bunt i sprzeciw. Należałoby raczej odwołać się do wiary i zaufania. Dzień spowiedzi winien być wcześniej ustalony na katechezie przedchrzcielnej. Spowiedź poprzedza specjalne nabożeństwo pokutne ze wspólnym rachunkiem sumienia zwracającym szczególną uwagę na obowiązek pogłębienia własnej wiary, którą rodzice mają się dzielić z nowo ochrzczonymi i im przekazywać. Chrzest jest dla rodziców i chrzestnych okazją do odnowienia swojego życia religijnego i przymierza z Bogiem w sakramencie pokuty i Eucharystii, aby wraz ze swoim dzieckiem byli złączeni nie tylko więzami krwi poprzez fakt zrodzenia, lecz także poprzez życie tym samym życiem, jakim przez chrzest zaczyna żyć ich dziecko – życiem z Boga.

DIE VORBEREITUNG VON ELTERN UND TAUFPATEN IN DER PFARRGEMEINDE AUF DIE TAUFE IHRER KINDER

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die *Zeremonien der Kindertaufe* unterstreichen die Pflicht, die Eltern und Taufpaten darauf vorzubereiten, in diesem Sakrament ihren Dienst auszuüben. Diese Vorbereitung wird deshalb gefordert, weil die Taufe das in das christliche Leben einführende Sakrament darstellt, Außerdem ist bei der Säuglingstaufe nicht das Kind, sondern die Gemeinschaft der Kirche das bewußte und verantwortliche Subjekt, das Kind wird also im Glauben dieser Gemeinschaft getauft.

Die Vorbereitung der Eltern und Paten auf die Kindertaufe ist Gegenstand der Sorge der Polnischen Bischofskonferenz, die einen besonderen Brief sowie eine Seelsorgeanweisung dazu veröffentlicht hat. Diese Angelegenheit wird auch zum Gegenstand der Sorge der Ortskirchen, in denen entsprechende Unterweisungen, Hinweise bzw. Instruktionen in Erscheinung treten. Sie betonen die religiöse Formation der Eltern, die richtige Wahl der Taufpaten, die Verantwortung für das Sakrament der Taufe und die Notwendigkeit der Erziehung der Kinder im Glauben.

Die Vorbereitung der Eltern und Paten muß schon in den höheren Klassen der Mittelschule sowie im Rahmen der Ehevorbereitungskurse mit Verlobten beginen. Eine weitere Form bilden Unterweisungen an Einkehrtagen, Fasten- und Osterpredigten, Konferenzen bei Treffen mit den Eltern der Schulkinder und Jugendlichen, seelsorgerische Belehrungen bzw. regelmäßige Taufvorbereitungskatechesen, die von den Seelsorgern vor der Spendung der Kindertaufe durchgeführt werden sollen. Katechesen sollten auch über die Theologie der Taufe, die Einführung des Kindes in die Welt des Glaubens, über die Rolle des apostolischen Beispiels der Eltern und Taufpaten sowie über die Liturgiefeyer dieses Sakraments selbst informieren. Die *Zeremonien der Kindertaufe* fordern, daß bei der Vorbereitung auf dieses Sakrament mit den Priestern auch Laien zusammenarbeiten, z.B. Katecheten, Pastoralassistenten und junge Eltern. Eine wichtige Evangelisationsfunktion können hierbei die in verschiedenen religiösen Bewegungen, Pfarrgruppen und Gemeinschaften aktiven Laien übernehmen.